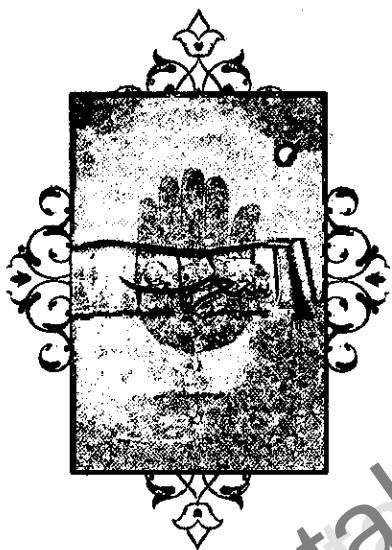

سرلک، علی محمد، ۱۳۵۹-
اشعریان و تأسیس نخستین دولت‌شهر شیعه / علی محمد سرلک - قم: نشر ادیان،
۱۳۹۲.
۲۹۶ص - (نشر ادیان).

ISBN: 978-964-2908-87-5

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.
نمایه.

۱. اشعریان، ۲. شیعه - ایران - قم - تاریخ، ۳. شیعه - تاریخ، الف. نشر ادیان، ب.
عنوان.

۲۹۷/۴۱

BP ۲۰۳ / س ۵ الف ۴

۱۳۹۲

۳۱۹۴۴۳۶

کتابخانه ملی ایران

www.ketab.ir
علی محمد سرلک

نشر ادیان

اشعریان و تأسیس نخستین دولتشهر شیعه

● مؤلف: علی محمد سرلک

● ناشر: نشر ادیان

● نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۲

● چاپ: نگارش

● شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

● قیمت: ۹۵۰۰ تومان

● شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۰۸-۸۷-۵

حق چاپ و نشر محفوظ است.

● مراکز پخش:

تهران، خ انقلاب، بین خ ابوریحان و فلسطین، بن بست مهارت، پلاک ۱
طبقه زیرین، پکتا (پخش کتب اسلامی و انسانی) تلفن: ۶۶۹۷۳۲۰۳ (۰۲۱)
قم، پردیسان، روبه روی مسجد امام صادق (ع)، دانشگاه ادیان و مذاهب.
تلفن: ۱۳ - ۳۲۸۰۲۶۱۰ (۰۲۵)، نمابر: ۳۲۸۰۳۱۷۱ (۰۲۵)

www.urd.ac.ir press@urd.ac.ir www.adyan-eshop.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
چکیده.....	۱۱
بخش اول مفاهیم و کلیات.....	۱۳
۱-۱. گفتار اول مفاهیم.....	۱۵
۱-۱-۱. اشعریان.....	۱۵
۱-۱-۲. دولت شهر.....	۱۷
۱-۱-۳. شیعه.....	۱۷
۱-۱-۴. سوالات اساسی و روش تحقیق.....	۲۴
۱-۱-۵. پیشینه و ضرورت تحقیق.....	۲۶
۱-۱-۶. مشکلات و موانع.....	۳۰
۲-۱. گفتار دوم: جغرافیای اسلام و تشیع.....	۳۱
۱-۲-۱. جغرافیای جهان اسلام.....	۳۱
۱-۲-۲. جغرافیای سیاسی.....	۳۲
۱-۲-۳. عباسیان (۱۳۲ تا ۶۵۶ ق.).....	۳۲
۲-۱-۱-۲. فاطمیان (۲۹۷ تا ۵۶۷ ه. ق.).....	۴۱
۲-۱-۱-۳. امویان اندلس (۱۳۸ تا ۴۲۲ ق.).....	۴۴
۲-۱-۲-۱. جغرافیای فرهنگی.....	۴۶
۲-۲-۱. جغرافیای شیعه.....	۵۰
۱-۲-۲-۱. جغرافیای سیاسی - مذهبی.....	۵۰
۲-۲-۲-۱. جغرافیای علمی - فرهنگی.....	۶۵
بخش دوم اشعریان و تأسیس نخستین دولت شهر شیعه.....	۷۵

۷۷	۱-۲ گفتار اول: اشعریان
۷۷	۱-۱-۲ از آغاز تا انشعاب
۸۳	۱-۲-۱ شاخه تسنن
۸۳	۱-۲-۱-۲ خاندان ابوموسی
۹۰	۱-۲-۲ دیگران
۹۴	۱-۲-۳ شاخه تشیع
۱۰۳	۲-۲ گفتار دوم: تأسیس دولت‌شهر قم
۱۰۳	۱-۲-۲ مقدمه‌ای در تعامل قدرت و دانش
۱۱۱	۲-۲-۲ دولت‌شهر قم
۱۱۱	۱-۲-۲-۱ آغاز و انجام
۱۲۱	۲-۲-۲-۱ رهبران دولت‌شهر
۱۳۶	۲-۲-۲-۱-۳ جامعه شهری
۱۴۵	۲-۲-۲-۲ آرس روین و مکمل
۱۷۱	۳-۲ گفتار سوم: میراث دولت‌شهر
۱۷۱	۱-۳-۲ تأسیس و اداره حوزه علمیه
۱۷۲	۱-۳-۲-۱ شکل‌گیری
۱۸۱	۱-۳-۲-۱ رؤسای نهگانه
۱۸۵	۱-۳-۲-۱ ویژگی‌ها
۱۸۸	۱-۳-۲-۴ نظام آموزشی
۱۹۴	۲-۳-۲ تربیت نخبگان مذهبی، سیاسی و اجتماعی
۱۹۶	۱-۲-۳-۲ نخبگان دوران چهارگانه
۱۹۶	الف. قرن سوم هجری
۲۰۴	ب. انتهای قرن سوم و ابتدای قرن چهارم هجری
۲۰۶	ج. نیمه اول قرن چهارم هجری
۲۰۷	د. نیمه دوم قرن چهارم هجری
۲۰۸	۲-۲-۳-۲ نخبگان سیاسی و اجتماعی
۲۰۸	۱-۲-۳-۲-۱ خاندان اشعری
۲۱۹	۲-۲-۳-۲-۲ خاندان ابن عمید

۲۲۵	 ۳-۲-۳-۲. خاندان بابویه
۲۳۰	 ۴-۲-۳-۲. طالبیان
۲۳۱	 ۵-۲-۳-۲. کارگزاران حضرت صاحب الامر
۲۳۵	 ۶-۲-۳-۲. دیگران
۲۴۳	 ۳-۳-۲. میراث مکتوب
۲۴۷	 ۴-۳-۲. خدمات تبلیغی
۲۵۸	 پیوست: اشعریان و تأسیس نخستین دولت شهر شیعه
۲۵۹	 منابع
۲۶۷	 نمایه

پیشگفتار

نگاه واحد اگرچه همیشه نتیجه‌ای واحد ندارد؛ اما کسی که تنها چون گذشتگان می‌نگرد، چیزی جز آن‌چه آنان دیده‌اند نخواهد دید. تحقیق در احوال گذشتگان نیز اگر بر مبنای افق و نگاهی متفاوت از دیگران صورت گیرد، اگر هم دستاورد نویی از آن حاصل نشود، دست کم جسارتی را برای نویسنده که ارمغان می‌آورد که شاید سنگ بنایی باشد تا مشتاقان دانستن را در مسیر انبلی قرار داده و به آنان عالمانه نوشتن بیاموزد.

آن‌چه نویسنده در این تحقیق بر آن تأکید ورزیده، تنها نگاه متفاوتی است به خدمات و اقدامات خاندان اشعری در جهت گسترش معارف تشیع؛ خدماتی که تحت لوای تأسیس و اداره یک نظام سیاسی منسجم به‌نام دولت‌شهر انجام گرفته است.

اشعریان علی‌رغم نقش بی‌بدیل‌شان در تکوین و تثبیت مکتب شیعه امامیه، همواره در نگاه‌های رجال شناسانه و حدیث‌گرایانه

محبوس و نادیده گرفته شده‌اند. این خاندان تنها در چند محدث و راوی خلاصه نمی‌شود تا با گردآوری اسامی‌شان در چند کتاب و مقاله، خدمات‌شان به تشیع تبیین شود. ایشان محدثان، مالکان، صنعتگران، کشاورزان، کارگران، نظامیان، تجار، بازاریان و مردمی بوده‌اند که دست در دست هم دولت‌شهری را تأسیس نمودند تا به یمن قدرت و مکنّت آن، مکتب امامیه بتواند به دور از فشارهای حاکمان سنی (در نقطه‌ای از سرزمین‌های اسلامی) آن‌گونه که شایسته و بایسته آن است، دوران نضج و تکوین خود را سپری سازد و خود را به بددیراث بی‌بدیلی که از امامان معصوم علیهم‌السلام گرده آورده بود برای آغاز عصر نبوت آماده سازد. در واقع ایشان شایسته‌ترین اقدام را در حساس‌ترین مرحله از تاریخ تشیع انجام دادند؛ یعنی دورانی از تاریخ که با سپری شدن آن درهای علوم آسمانی برای همیشه بر روی بشیریت بسته شد نمایندگان و خلفای خداوند برای مدتی نامعلوم از میان انسان‌ها غایب شدند.

حال این‌که نگارنده تا چه حد توانسته از عهده این اهم برآید، داوری آن با غیر اوست؛ اما خود وی معترف است که این می‌تواند آغازی باشد برای سعی و تلاشی بیشتر.